

AZ IGAZSÁGÜGYI SZAKÉRTŐK SZAKMAI MINŐSÍTÉSÉRŐL

Absztrakt

Az Európai országok jogi szabályozásával és gyakorlatával összhangban igen fontos lenne az, ha az igazságügyi szakértést az általános előírásokhoz viszonyítva szigorúbb feltételekhez, egyetemi szakirányú végzettséghez és Európa legtöbb országához hasonlóan szakmai minősítésekhez kötnék. Ugyanis nem lehet kétséges, hogy az igazságügyi szakértés a legmagasabb szintű szaktudást követeli meg. Az Alkotmány Bírósági határozatok¹ értelmében a minősített igazságügyi szakértő cím ésszerű érvekkel (társadalmi és igazságügyi érdek, jogbiztonság stb.) kizárólag akkor indokolható, ha az a legképzettebb és legmagasabb szaktudással rendelkező szakértők kiválasztását segíti elő. Ezért rendkívüli jelentősége van annak, hogy a minősítés hogyan és milyen feltételekkel fog megvalósulni. Az igazságügyi szakértőkkel szemben támasztott magasabb szakmai elvárásoknak való megfelelés² megítélése objektív módon kizárólag a referencia munkák, a szakmai minősítések, a minősítő vizsga eredménye és a szakirányú diplomák figyelembevételével lehetséges.

A fentiek szerint a szakmai minősítés

- minősítő vizsga nélkül nem képzelhető el,
- feltétele a folyamatos, akkreditált szakmai továbbképzés és évenkénti kredit pontok megszerzése,
- nem lehet pusztán papíralapú, mindössze adminisztratív aktus,
- tudásalapúnak kell lenni,
- kizárólag a szakterület legkiválóbb, legfelkészültebb szakértőit illetheti csak meg,
- a referencia munkák értékelése és a minősítő vizsga eredménye jelentheti alapját,
- a minősítő bizottságnak pedig a szakterület elismerten legkiválóbb szakértőiből kell állnia.

1. Az igazságügyi szakértők szakmai minősítésének aspektusai

Az elmúlt egy évben többször szóba került a szakértők szakmai minősítésének kérdése és egyre gyakrabban lehet hallani, hogy az igazságügyi szakértők körében is szükség lenne a szakmai minőségbiztosítási rendszer kialakítására, illetve a személyi szakmai minősítés bevezetésére. Az Igazságügyi Minisztérium igazságügyi kapcsolatokért felelős államtitkárával 2014 szeptemberében készült interjúban elhangzott, hogy „*a szakértői kamara elképzelése szerint a szakértőket a kamarák minősítenék szakmai tudás alapján, de ezt a javaslatot az államtitkárság nem támogatja. [...] mert visszásságot okozhat, ha egymást minősítik. [...] A szakmai kompetenciákat azonban értékelni kell, ezért a tárca külső minőségbiztosítási rendszer bevezetését tartaná helyesnek.*”³

¹ például az 511/B/2007. számú Alkotmánybírósági határozat szerint „*a „szakmai feltételek emelése az adott foglalkozás gyakorlásának megfelelő színvonalon történő folytatását hivatott biztosítani, amelyet egyfelől a tudományos-technikai fejlődés, másfelől a jogbiztonság megkövetel*”

² 464/B/2006. számú AB határozat indokolás 1.1 és 1.4 pontja

³ <http://www.jogiforum.hu/hirek/32518>

Agárdi Tamás a MISZK elnöke az igazságügyi szakértés szakmai színvonalának emelése érdekében javasolja, „*hogy a minisztérium illetékeseivel megkezdhessék a kamara szakmaiságának fejlesztése érdekében immár több mint három éve előterjesztett tanulmány megtárgyalását, továbbá az Európai Unió normái szerinti személyi minősítés átvételét, bevezetését.*”⁴

A Kúria Joggyakorlat-elemző csoport által készített összefoglaló véleményben⁵ bírói oldalról megfogalmazásra került, hogy „*a szakértők rendszeresen tegyenek eleget az adott szakterületre meghatározott minőségbiztosítási követelményeknek*”

Az 54/2015.09.11. számú MISZK elnökségi határozata szerint Vágó László elnökhelyettes javasolja, hogy „*hogy a szakmai minősítés kérdésében folytassunk tárgyalásokat egy Kamarai Bizottsággal a Minisztériumban.*”

A budapesti kamara K-334/2015 számú tájékoztatójában megemlíti, hogy „*a szakértői tevékenységhez követelmény legalább az ISO minősítés.*” A minősítés lényeges szempontjai: a szakértő oklevéllel igazolt szakmai képzettsége, igazolt szakmai gyakorlata, működéséhez a szakág szerint szükséges technikai háttér rendelkezésre állása, a szakértő igazságügyi szakértői referenciái, magatartásának etikussága.⁶

A fentiekből rendkívül fontos kiemelni az alábbiakat, melyek nélkül érdemi, az Európai normáknak megfelelő valódi szakmai minősítés nem képzelhető el.

- A minisztérium nem támogatja azt, hogy a kamara végezze a szakmai minősítést és külső minőségbiztosítási rendszer bevezetését tartaná helyesnek. (ez teljesen indokolt és az EU normákkal harmonizál)
- A MISZK elnöke fontosnak tartaná az Európai Unió normái szerinti személyi minősítés átvételét, illetve bevezetését.
- A BISZK Elnöksége szerint a szakértői tevékenység követelménye az ISO szerinti minősítés.
- A személyi minősítés átvételével kapcsolatban, előjáróban szükséges kiemelni, hogy hazánkban jelenleg több szakterületen létezik az EU normáknak megfelelő és akkreditált minősítő testület által kiadott szakmai minősítés. Például geodéziai szakértés,⁷ vagy az ingatlanszakértés területen a Magyar Ingatlanszövetség által kiadott EUFIM⁸ (Európai Felsőfokú Ingatlanértékelői Minősítés), illetve a RICS Magyarország (RICS – Royal Institution of Chartered Surveyors) által regisztrált MRICS (Member of the RICS) és FRICS (Fellow of the RICS).

⁴ <http://miszk.hu/hir/irat-mintatar-tovabbkepzes-minosites.html>

⁵ A szakértői bizonyítás a bírósági eljárásban 52. oldal

⁶ www.biszk.hu

⁷ http://mmk-ggt.hu/hatarozatok/GD_rendelet_tervezet_FAF_vegleges_20150215.pdf A Magyar Mérnöki Kamara Geodéziai és Geoinformatikai Tagozata által kidolgozott tervezet

⁸ www.maisz.hu

Azzal mindenképpen maximálisan egyet lehet érteni, hogy a szakmai minősítésnek az Európai Unió normái szerint és a vonatkozó ISO szabvány szerint kellene történnie. De milyen is az Európai szakmai minősítés követelményrendszere?

Az Európai országok többségében a szakmai minősítéseket az ISO-EN 17024 szabványnak megfelelően végzik. A hazánkban is hatályos (MSZ) EN ISO/IEC 17024:2013 olyan nemzetközi szabvány, amely személyek tanúsítását végző szervezetekkel szemben támasztott követelményeket határozzák meg. Többnyire egységes az Európai szakértői minőségbiztosítási rendszer abban, hogy a szakterületekhez szükséges végzettségi előírások igazolása és a referencia munkák értékelése után, azaz az előminősítést követően minősítő vizsgára kerül sor. Majd a minősítés általában 5 éves érvényességi időtartama alatt a minősítő szervezet évenkénti monitoring eljárás keretében figyelemmel kíséri a szakértő szakmai tevékenységét és a kötelező szakmai továbbképzéseken történő részvételt. Az érvényesség lejártát követő újraminősítés alapvető feltétele a folyamatos szakmai továbbképzés alatt szerzett előírt kredit pontok megszerzése.

A személyi szakmai minősítéssel rendelkező bírósági szakértők több országban – például Ausztria, Németország, Anglia, Svájc – megkülönböztetett módon kerülnek feltüntetésre és például az osztrák, illetve a német eljárásjog alapján elsődlegesen certifikált szakértő kerül kirendelésre. Például svájci névjegyzékben a certifikált szakértők az alábbi ábrával szemléltetve sárga mezőben vannak kiemelve,⁹

Zertifizierter Experte		Zertifizierung
Aemisegger Emil Dipl. Ing. & Oek., Vereidigter Gerichtsexperte am Gericht Luxembourg 8700, Künsnacht	Tel. 044 912 01 07 Fax 044 912 01 28	Norm SEC 01.1 (Zertifizierung von Gerichtsexperten Gerichtsexperten) Zertifizierungsnummer 0038 Zertifizierungsdatum 01.01.2007 Tätigkeitsgebiete Energietechnik, Haus- und Gebäudetechnik, Regeltechnik, Verfahrenstechnik, Wärme- und Kältetechnik Nächstes Audit 31.12.2018
Aeschlimann Hans-Ulrich Dipl. Bauingenieur ETH USIC/SIA/STV/SKGE 4153, Reinach	Tel. 061/711 41 66	mehr >>
Brose Jochen Dr.-Ing. Dipl.-Ing. 44319, Dortmund-Kurl	Tel. +49 231 4963942 Fax +49 231 283798	mehr >>
Cottier-Angeli David	Tel. 022 300 19 55	mehr >>

1227, Genève-Acacias

Svájcban a szakértőket az ISO 17024 szabvány szerint minősítik és minősített szakértőként (SEC – Swiss Experts Certificatoin SA) veszik névjegyzékbe. A szakmai minősítés garatálja a szakértelmet, a tapasztalatot és a függetlenséget. A szakmai minősítést és ellenőrzést a Svájci Akkreditációs Szolgálat végzi (SAS - Service d'accréditation Suisse). Szakmai minősítés majdnem minden szakterületen létezik, minősítik többek között a közúti közlekedés műszaki szakértőit és az ingatlan-értékbecslőket.

Németországban a szakmai akkreditációs testület (TGA – Trägergemeinschaft für Akkreditierung) széleskörűen kidolgozta a szakértők személyi minősítésének normatív dokumentumait. A minősítés (regisztráció) alapvető feltétele a szakirányú felsőfokú képesítés, megfelelő szakmai gyakorlat és tapasztalat, szakmai referencia lista, szakmai képzések igazolása. Ez a certifikáció garatálja, hogy a szakértő az adott szakterületen kiemelkedően képzett. Az összesítő listákon a szakmai minősítések (pl. ingatlanszakértők esetében REV - Recognised European Valuer, vagy MRICS - Member of the Royal Institution of Chartered

⁹ www.swiss-experts.ch

Surveyors) minden esetben feltüntetésre kerülnek. A minősítés és a regisztráció 5 évig érvényes. Öt év elteltével bizonyítani kell ismételt a szakmai alkalmasságot és a szakmai továbbképzésekről igazolást kell bemutatni.

Angliában a Szakértők Akadémiája (TAE – The Academy of Experts) multidiszciplináris szakmai és minősítő (akkreditációs ADR) testületként működik, és nemzetközi centrumként tömöríti a legkiválóbb szakértőket. A szervezet az egységes szakértői működés érdekében számos szabványt, módszertant és útmutatót dolgozott ki. (Application for Membership, Commercial Mediation, The Model Form of Expert's Report stb.)

2. Az ingatlanszakértők Európai normák szerinti és hazai szakmai minősítéséről

Elsősorban és mindenekelőtt azt szükséges megemlíteni, hogy a Magyar Ingatlanszövetség (a továbbiakban: MAISZ) – mint meghatározó ingatlanszakmai érdekképviseleti szervezet – a Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem Mérnöktovábbképző Intézetével (a továbbiakban BMGE-MTI) együttműködve több éve óriási erőfeszítéseket tett és tesz az ingatlanszakma színvonalának emeléséért.

Az ingatlanértékelőket Európa legtöbb országban – így hazánkban is – az Értékelők Szervezeteinek Európai Csoportja (a továbbiakban: TEGoVA – The European Group of Valuers' Associations) előírásai szerint szakképzettségük és gyakorlatuk alapján minősítik. A szervezet többek között kidolgozta a szakmai minősítés eljárásának szabályait, a minimális oktatási követelmények rendszerét,¹⁰ a folyamatos szakmai továbbképzés feltételeit¹¹ és a legtöbb ország alkalmazza is azokat. A minősített értékelők Európában a szakértők legfelső szintjét alkotják, értékhatár nélkül bárkinek és bármilyen ingatlankategóriát értékelhetnek.

A minősített értékelővel szembeni elvárásokat az Európai Értékelési Szabványok (a továbbiakban: EVS – European Valuation Standards) 2009 és az EVS 2012 is hat pontban rögzíti. Elsődleges kritérium az ingatlanértékelés szakterületével összefüggő, többnyire posztgraduális képzés keretében szereszhető diploma. Jelenleg hazánkban két ilyen diploma szereszhető, az ingatlanszakértői (BMGE OH-FHF/2034-2/2009.) és az ingatlangazdálkodási szakértői (DE OH-FHF/1142-4/2008. vagy BCE OH-FHF/951-1/2008.) diploma. A képzések mind időtartamában, mind részletes témaköreit és tantárgyait tekintve kielégítik az Európai Ingatlanszakmai Tanács (European Council of Real Estate Professions, CEPI) szakképzési követelményeit. A tanulmányok során megszerzett szakmai tudást a Royal Institute of Chartered Surveyors (a továbbiakban: RICS), mint a világ egyik legismertebb ingatlanszakembereket tömörítő kamarája is elismerte.

A TEGoVA legfőbb célja az értékelési gyakorlatra vonatkozó harmonizált szabványok kidolgozása, terjesztése és az oktatás és minősítés rendszerének megteremtése. A vagyonértékelés szakmai érdekeit képviselő szervezetek európai szövetsége 26 ország 45 szakmai szövetségét foglalja magába. A szervezet által kidolgozott minősítő és monitoring rendszer az EN 45013 EU szabvány és az ISO/IEC 17024 nemzetközi szabványra épül. A BMGE-MTI és a MAISZ a TEGoVA ajánlásai alapján 2003. évben a hazai viszonyokra

¹⁰ MER -Minimum Educational Requirements meghatározza az értékelők minimális szakképesítésére, és felkészültségére vonatkozó elvárásokat TEGoVA 2011. január 01. (EVS 2012 165. oldal)

¹¹ CPD - Continuing Professional Development (EVS 2009 4.6)

adaptálták az értékelők minősítését végző tanúsítási eljárást, hogy annak működtetésével a szakterületen hozzájáruljanak egy európai elvárásokat is kielégítő egységes ingatlanszakmai követelményrendszer kialakításához. A minősítési eljárást a Nemzeti Akkreditáló Testület NAT-5-0014/2008 okiratszámom akkreditálta. Hazánkban jelenleg két szakmai kvalifikáció is szerezhető, az előzőekben már említett MRICS és az EUFIM minősítés.

2009. évtől kezdődően a TEGoVA működteti személytanúsító rendszerét, amely keretében az „Elismert Európai Ingatlanértékelő” (‘Recognised European Valuer’ REV™) címet adományoz értékelőknek. A cím odaítélése – a jól definiált és számos európai országban azonos feltételek teljesítése mellett – biztosítja a felhasználói piacot az ingatlanértékelő kiemelkedő szaktudásáról és a megfelelő tapasztalatairól. A REV tanúsítottak száma Európában jelenleg mintegy 2468 fő.

Az említett szakmai minősítések hazánkban és külföldön is az értékelő szakmában rangot és elismerést jelentenek, magas színvonalú, szigorú feltételek szerint végzett tevékenységet garantálnak. Például az osztrák szabályozásban az eljárásjog alapján elsődlegesen minősített értékelőt rendelnek ki a bíróságok. Certifikált értékelőnek az tekinthető, aki egy törvényileg szabályozott tanúsítási eljárás befejeztével a bíróság nyilvántartásba vesz. A minősítés ötévenként újabb vizsgával meghosszabbítható. A nemzetközi vagyonértékelők legmagasabb kategóriáját azok a többdiplomás szakértők képezik, akik rendelkeznek személyi szakmai minősítéssel. Több országban mester fokozatú vagyonértékelői szakmai végzettségnek ismerik el azokat a személyeket, akik államilag elismert, egyetemi szakirányú végzettséggel, a felsőfokú szakmai fokozat megszerzését követő 3 éves gyakorlattal, valamint egyetemek által szervezett vagyonértékelői szakirányú szakoklevéllel rendelkeznek. Ezzel a minősítéssel minden típusú vagyonelem, jellegtől, funkciótól és értékhatártól függetlenül értékelhető.

A vagyonértékelési tevékenység rendkívül szerteágazó, széleskörű, állandóan bővülő ismereteket tételez fel és a legfontosabb követelményekhez tartozik az értékelő szakmai tudásának folyamatos fejlesztése. Ez a szakterület magas színvonalon csak állandó továbbképzéssel művelhető, megbízható, szakszerű, EU normáknak megfelelő értékelés csak az értékelési szabályzatok által meghatározott folyamatok ismeretével és alkalmazásával lehetséges. Nem képezheti vita tárgyát, hogy a vagyonértékelés szakterületen sem lehetséges napjainkban rendszeres továbbképzés nélkül kiváló szakértői tevékenységet folytatni, hiszen ez is, mint minden más szakterület folyamatosan változik, fejlődik, szakirodalma gyarapszik, változik az igen széleskörű kapcsolódó joganyag, újabb és újabb kihívásokkal találja magát szemben, amely újabb és újabb problémák megoldását igényli.

Álláspontom szerint a szakmai minősítés, mint a szakterület szakmai színvonalának emelésére tett erőfeszítés csak abban az esetben lehet sikeres, ha nem az Európai szabályozással szemben, hanem azzal összhangban, a már meglévő minősítések átvételével biztosítja a legkiválóbb szakértők kiválasztását. Ahogyan a fentiekben leírásra került, a már meglévő Európai normáknak megfelelő minősítések átvételére a lehetőség adott, ezek felülírására nem lehet ésszerű indok, az esetlegesen erre tett törekvés olyan tévút lehet, amelyet mindenképpen el kellene kerülni.